Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ŽANA RIŠĀRA DELATŪRA
[*JEAN RICHARD DE LA TOUR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 24. jūnijā [1]

Lieta C-709/20

CG
pret
Department for Communities in Northern Ireland

(*Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Ziemeļīrijas apelācijas tiesa, Apvienotā Karaliste) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personu brīva pārvietošanās – Savienības pilsonība – Līgums par Apvienotās Karalistes izstāšanos – Pārejas periods – LESD 18. pants – Nediskriminācija pilsonības dēļ – Direktīva 2004/38/EK – 24. pants – Tiesības uzturēties valstī – Sociālās palīdzības pabalsti – Valsts tiesību norma, ar kuru no iztikas līdzekļu pabalstiem izslēgti ekonomiski neaktīvi Savienības pilsoņi ar tiesībām uzturēties valstī – Vienlīdzīga attieksme

I. Ievads

1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz LESD 18. panta interpretāciju.

2. Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp CG, Nīderlandes un Horvātijas valstspiederīgo, kura kopš 2018. gada dzīvo Ziemeļīrijā (Apvienotā Karaliste), un *Department for Communities in Northern Ireland* (Ziemeļīrijas Kopienu ministrija, Apvienotā Karaliste) par pēdējās atteikumu piešķirt viņai iztikas līdzekļu pabalstu, tā dēvēto "*Universal Credit*" (vispārējais kredīts).

3. Tiesai uzdotais jautājums būtībā ir par aizsardzību, kāda pienākas Eiropas Savienības pilsonim saskaņā ar vienlīdzīgas attieksmes principu attiecībā uz piekļuvi sociālās palīdzības pabalstiem, ja uzņēmēja dalībvalsts tam ir piešķīrusi uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz valsts tiesībām, ar labvēlīgākiem nosacījumiem nekā tie, kādi paredzēti Direktīvā 2004/38/EK [2].

4. Šī lieta tādējādi sniedz Tiesai iespēju precizēt, kāda ir LESD 18. panta saistība ar šīs direktīvas 24. pantu un ar kādiem nosacījumiem ir jāīsteno vienlīdzīgas attieksmes princips, ja valsts tiesiskajā regulējumā no piekļuves sociālajiem pabalstiem, ar kuriem to saņēmējiem paredzēts

[1] Oriģinālvaloda – franču.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

sniegt iztikas līdzekļu minimumu, tiek izslēgti daži Savienības pilsoņi to uzturēšanās tiesību rakstura dēļ, lai gan šie pabalsti tiek garantēti attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgajiem, kuri ir tādā pašā trūkuma situācijā.

5. Šajos secinājumos ierosināšu Tiesai atzīt, ka dalībvalsts atteikums, pamatojot tikai ar uzturēšanās tiesību raksturu, sniegt ekonomiski neaktīvam citas dalībvalsts valstspiederīgajam sociālās palīdzības pabalstus, kas saskaņā ar valsts tiesību normu tiek piešķirti bez nosacījumiem par pietiekamiem līdzekļiem, var būt netieša diskriminācija pilsonības dēļ, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, un ka šādā gadījumā šis tiesiskais regulējums pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai saglabātu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas līdzsvaru.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Līgums par Apvienotās Karalistes izstāšanos

6. Līguma par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas[3], kas apstiprināts ar Lēmumu (ES) 2020/135[4], preambulas sestajā un astotajā daļā ir noteikts:

"atzīstot, ka ir nepieciešams paredzēt abpusēju aizsardzību Savienības pilsoņiem un Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kā arī viņu attiecīgajiem ģimenes locekļiem, ja viņi ir izmantojuši brīvas pārvietošanās tiesības līdz šajā līgumā noteiktajam datumam, un nodrošināt, ka viņu tiesības saskaņā ar šo līgumu ir īstenojamas un balstās uz nediskriminēšanas principu; atzīstot arī to, ka būtu jāaizsargā tiesības, kas izriet no sociālā nodrošinājuma apdrošināšanas periodiem,

[..]

ņemot vērā, ka gan Savienības, gan Apvienotās Karalistes interesēs ir noteikt pārejas jeb īstenošanas periodu, kurā [..] Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā (un parasti ar tādām pašām sekām kā dalībvalstīs) būtu jāpiemēro Savienības tiesības, ieskaitot starptautiskos nolīgumus, lai novērstu traucējumus periodā, kad tiek risinātas sarunas par līgumu(-iem) par turpmākajām attiecībām,".

7. Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 2. panta a) un c) punktā ir noteikts:

"Šajā līgumā piemēro šādas definīcijas:

a) "Savienības tiesības" ir:

   i) Līgums par Eiropas Savienību ("LES"), Līgums par Eiropas Savienības darbību ("LESD") un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgums [..] ar attiecīgajiem grozījumiem un papildinājumiem, kā arī pievienošanās līgumi un Eiropas Savienības Pamattiesību harta [(turpmāk tekstā – "Harta")]; visi kopā – "Līgumi";

[3] OV 2020, L 29, 7. lpp.; turpmāk tekstā – "Līgums par Apvienotās Karalistes izstāšanos".

[4] Padomes Lēmums (2020. gada 30. janvāris) par to, lai noslēgtu Līgumu par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas (OV 2020, L 29, 1. lpp.).

ii) Savienības tiesību vispārējie principi;

iii) Savienības iestāžu, struktūru, biroju vai aģentūru pieņemtie akti;

[..]

c) "Savienības pilsonis" ir ikviena persona, kurai ir kādas dalībvalsts pilsonība."

8. Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos otrajā daļā "*Pilsoņu tiesības*"[5] ir ietverts 9.–39. pants.

9. Šī līguma 13. panta 1. punktā ir precizēts:

"Savienības pilsoņiem un Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem ir tiesības uzturēties uzņēmējvalstī saskaņā ar ierobežojumiem un nosacījumiem, kas noteikti [LESD] 21., 45. vai 49. pantā un Direktīvas [2004/38] 6. panta 1. punktā, 7. panta 1. punkta a), b) vai c) apakšpunktā, 7. panta 3. punktā, 14. pantā, 16. panta 1. punktā vai 17. panta 1. punktā."

10. Šī līguma 86. panta 2. un 3. punktā ir noteikts:

"2. Eiropas Savienības Tiesai joprojām ir jurisdikcija sniegt prejudiciālus nolēmumus par Apvienotās Karalistes tiesu un tribunālu pieprasījumiem, kas iesniegti pirms pārejas perioda beigām.

3. Šajā nodaļā tiesvedību uzskata par iesniegtu Eiropas Savienības Tiesā un lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu uzskata par iesniegtu brīdī, kad dokuments, ar ko tiek ierosināta tiesvedība, ir reģistrēts attiecīgi Tiesas vai Vispārējās tiesas reģistrā."

11. Šī paša līguma 89. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Eiropas Savienības Tiesas spriedumi un rīkojumi, kas pieņemti pirms pārejas perioda beigām, kā arī tādi spriedumi un rīkojumi, kas pieņemti pēc pārejas perioda beigām tiesvedībā, kas minēta 86. un 87. pantā, ir juridiski pilnībā saistoši Apvienotajai Karalistei un Apvienotajā Karalistē."

12. Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 126. pantā "Pārejas periods" ir noteikts:

"Ir paredzēts pārejas jeb īstenošanas periods, kas sākas šā līguma spēkā stāšanās dienā un beidzas 2020. gada 31. decembrī."

13. Šī līguma 127. panta 1. un 3. punktā ir noteikts:

"1. Ja vien šajā līgumā nav noteikts citādi, pārejas periodā Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā ir piemērojamas Savienības tiesības.

[..]

3. Pārejas periodā saskaņā ar 1. punktu piemērojamās Savienības tiesības Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā rada tādas pašas tiesiskās sekas kā tās, kuras rodas Savienībā un tās dalībvalstīs, un

[5] Mans izcēlums.

tās interpretē un piemēro saskaņā ar tām pašām metodēm un vispārīgajiem principiem, kādus piemēro Savienībā."

14. Līgums par Apvienotās Karalistes izstāšanos stājās spēkā 2020. gada 31. janvāra pusnaktī[6].

2. Direktīva 2004/38

15. Direktīvas 2004/38 10., 20. un 21. apsvērumā ir noteikts:

"(10) Personām, kas īsteno savas uzturēšanās tiesības, uzturēšanās sākumposmā [..] nebūtu jākļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai. Tādēļ Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesības uzturēties uz laiku, kas ir ilgāks par trīs mēnešiem, būtu jāpakļauj nosacījumiem.

[..]

(20) Saskaņā ar aizliegumu diskriminēt personas to valstiskās piederības dēļ visiem Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem, kas uzturas kādā dalībvalstī, pamatojoties uz šo direktīvu, attiecīgajā dalībvalstī jomās, uz kurām attiecas Līgums, būtu jāattiecina tāds pats režīms, kāds piešķirts attiecīgās valsts valstspiederīgajiem, ievērojot Līgumā un sekundārajos tiesību aktos skaidri noteiktos īpašos nosacījumus.

(21) Tomēr uzņēmējai dalībvalstij būtu jāpatur tiesības lemt, vai tā piešķirs sociālo palīdzību Savienības pilsoņiem, kas nav nedz darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, nedz arī saglabā šo statusu, vai viņu ģimenes locekļiem pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai ilgākā laikposmā attiecībā uz darba meklētājiem, vai līdzekļus studijām, tostarp arodapmācībai, pirms tās vēl ir ieguvušas pastāvīgas uzturēšanās tiesības."

16. Saskaņā ar šīs direktīvas 1. pantu:

"Šajā direktīvā ir noteikti:

a) nosacījumi, kas reglamentē Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu īstenotās tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā;

b) Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesības pastāvīgi uzturēties dalībvalstu teritorijā;

c) ierobežojumi, kas noteikti a) un b) apakšpunktā paredzētajām tiesībām sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības apsvērumu dēļ."

17. Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 3. panta 1. punktu:

"Šo direktīvu piemēro visiem Savienības pilsoņiem, kas pārceļas uz dzīvi vai uzturas dalībvalstī, kurai tie nav valstiski piederīgi, un uz viņu ģimenes locekļiem atbilstīgi 2. panta 2. punkta definīcijai, kuri tos pavada vai pārceļas kopā ar tiem."

[6] Skat. Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības posmu kopsavilkumu, kas pieejams šādā interneta vietnē: https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?locale=lv.

18. Direktīvas 2004/38 7. panta "Tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus" 1. punkta b) un d) apakšpunktā ir noteikts:

"Visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja:

[..]

b) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

[..]

d) viņi ir ģimenes locekļi [2. panta 2. punkta izpratnē], kas pavada Savienības pilsoni vai ieceļo kopā ar Savienības pilsoni, kurš atbilst a), b) vai c) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem."

19. Saskaņā ar šīs direktīvas 24. pantu "Vienlīdzīga attieksme":

"1. Ievērojot īpašus noteikumus, kas skaidri paredzēti Līgumā un sekundārajos tiesību aktos, pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņēmējā dalībvalstī, ir attieksme, kas līdzvērtīga tai, kāda ir pret minētās dalībvalsts valstspiederīgajiem atbilstīgi Līguma darbības jomai. Priekšrocības, ko sniedz šīs tiesības, attiecina arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi un kam ir uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

2. Atkāpjoties no 1. punkta noteikumiem, uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai vajadzības gadījumā ilgākā laikā posmā, kas noteikts 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, kā arī tai nav pienākuma pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas piešķirt līdzekļus mācībām, tostarp arodapmācībai, ja šie līdzekļi ir stipendijas vai studiju kredīti personām, kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, personas, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļi."

20. Minētās direktīvas 37. pantā ir noteikts:

"Šīs direktīvas noteikumi neskar dalībvalstu pieņemtos normatīvos un administratīvos aktus, kuru nosacījumi ir labvēlīgāki personām, uz ko attiecas šī direktīva."

B. Apvienotās Karalistes tiesības

1. EU Settlement Scheme – Immigration Rules Appendix EU

21. Ar *EU Settlement Scheme – Immigration Rules Appendix EU* (ES uzturēšanās režīms – Imigrācijas noteikumu ES pielikums (turpmāk tekstā – "ES pielikums"))[7] atbilstoši Apvienotās Karalistes valdības paskaidrojumiem ir izveidota jauna sistēma, kas tika radīta, gatavojoties un ņemot vērā Apvienotās Karalistes izstāšanos no Savienības. Tā ļauj visiem Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) un Šveices pilsoņiem, kuri Apvienotajā Karalistē dzīvo līdz 2020. gada

[7] https://www.gov.uk/guidance/immigration-rules/immigration-rules-appendix-eu

31. decembrim, un viņu ģimenes locekļiem lūgt atļauju palikt Apvienotajā Karalistē. Šis ES pielikums stājās spēkā 2019. gada 30. martā. Šajā pielikumā ir paredzēts, ka uzturēšanās tiesību pieteikumi ir jāiesniedz ne vēlāk kā līdz 2021. gada 30. jūnijam [8].

22. ES pielikumā ir paredzēts piešķirt:

– pastāvīgā iedzīvotāja statusu, kas dod tiesības pastāvīgi uzturēties Apvienotajā Karalistē pieteikuma iesniedzējiem, kuri piecus gadus ir nepārtraukti dzīvojuši Apvienotajā Karalistē saskaņā ar 2., 2.A un 11.–13. pantu, kā arī

– personas ar pagaidu uzturēšanās tiesībām statusu, kas pieteikuma iesniedzējiem dod tiesības palikt Apvienotajā Karalistē piecus gadus un tādējādi sasniegt uzturēšanās laiku, kas nepieciešams, lai varētu lūgt pastāvīgā iedzīvotāja statusu saskaņā ar 3., 3.A un 14. pantu.

23. Apvienotās Karalistes valdība uzskata, ka atšķirībā no Direktīvas 2004/38 7. panta [9] ES pielikumā tiek ļauts ekonomiski neaktīviem pilsoņiem, kuriem pašlaik nav uzturēšanās tiesību saskaņā ar Savienības tiesībām, turpināt uzturēties teritorijā, gaidot Apvienotās Karalistes izstāšanos no Savienības. Šīs personas arī var iegūt pastāvīgā iedzīvotāja statusu pēc piecu gadu uzturēšanās. Pēc šī statusa iegūšanas tām ir beznosacījumu piekļuve Apvienotās Karalistes sociālā nodrošinājuma sistēmai.

2. 2016. gada Noteikumi par vispārējo kredītu

24. *Universal Credit Regulations (Northern Ireland) 2016* (2016. gada Noteikumi par vispārējo kredītu (Ziemeļīrija)), ar grozījumiem, kas izdarīti ar *Social Security (Income-related Benefits) (Updating and Amendment) (EU Exit) Regulations (Northern Ireland) 2019* (2019. gada Noteikumi par sociālo nodrošinājumu (ar ienākumiem saistīti pabalsti) (atjaunojumi un grozījumi) (izstāšanās no Eiropas Savienības) (Ziemeļīrija) [10]) [11], ir ietvertas normas, lai noteiktu, kurām personām ir tiesības uz vispārējo kredītu un kā to aprēķināt.

25. Vispārējais kredīts ir sociālās aizsardzības sistēma, kuru finansē no nodokļa un uz kuru attiecas nosacījumi par ienākumiem, un kuras mērķis ir aizstāt vairākus citus sociālos pabalstus, kas vairs nepastāv (vai vēl ir spēkā), piemēram, darba meklētāja pabalstu, kā arī nodarbinātības un atbalsta pabalstu, kas balstīts uz ienākumiem, ieņēmumu atbalstu, nodokļu atlaidi strādājošām personām, nodokļa atlaidi par bērnu un dzīvesvietas pabalstu [12].

26. Personas atrašanās Ziemeļīrijā ir nosacījums, no kura atkarīgas tiesības uz vispārējo kredītu saskaņā ar *Welfare Reform (Northern Ireland) Order 2015* (2015. gada Rīkojums par labklājības reformu (Ziemeļīrija)) 9. panta 1. punkta c) apakšpunktu [13].

[8] Runa ir par to pašu termiņu, kas attiecas uz pieteikumiem, kuri iesniegti saskaņā ar Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 18. panta 1. punkta b) apakšpunktu, sākot no 2021. gada 1. janvāra. Skat. arī šo secinājumu 29. zemsvītras piezīmi.

[9] Apvienotā Karaliste atsaucas uz 2011. gada 21. decembra spriedumu *Ziolkowski* un *Szeja* (C-424/10 un C-425/10, turpmāk tekstā – "spriedums *Ziolkowski* un *Szeja*", EU:C:2011:866).

[10] Turpmāk tekstā – "2019. gada Noteikumi par sociālo nodrošinājumu".

[11] Turpmāk tekstā kopā – "2016. gada Noteikumi par vispārējo kredītu".

[12] Skat. 2016. gada Noteikumu par vispārējo kredītu paskaidrojuma rakstu, kas ir pieejams šādā interneta vietnē: https://www.legislation.gov.uk/nisr/2016/216/pdfs/nisrem_20160216_en.pdf.

[13] Būtībā identiski noteikumi ir piemērojami pārējā Apvienotajā Karalistē, jo saskaņā ar *Welfare Reform Act 2012* (2012. gada Likums par labklājības reformu) 4. panta 1. punkta c) apakšpunktu un 2019. gada Noteikumiem par sociālo nodrošinājumu atsauces teritorija ir Lielbritānija.

27. 2016. gada Noteikumu par vispārējo kredītu 9. pantā ir paredzēts:

"(1) Lai noteiktu, vai persona atbilst pamatnosacījumam, lai varētu atrasties Ziemeļīrijā, izņemot gadījumus, kad uz personu attiecas 4. punkts, ir jāuzskata, ka persona neatrodas Ziemeļīrijā, ja tās pastāvīgā dzīvesvieta nav Apvienotajā Karalistē, Normandijas salās, Menas salā vai Īrijas Republikā.

(2) Uzskata, ka personas pastāvīgā dzīvesvieta ir Apvienotajā Karalistē, Normandijas salās, Menas salā vai Īrijas Republikā, tikai tad, ja tai ir uzturēšanās tiesības kādā no šīm vietām.

(3) Šā panta 2. punkta mērķiem uzturēšanās tiesības neietver tiesības, kas pastāv, pamatojoties uz vai saskaņā ar:

(a) *Immigration (European Economic Area) Regulations 2016* [(2016. gada Imigrācijas noteikumi (EEZ))] [14] 13. pantu vai Direktīvas [2004/38] 6. pantu,

(b) [EEZ noteikumu] 14. pantu [15], bet tikai tajos gadījumos, kad šādas tiesības pastāv saskaņā ar EEZ noteikumiem, jo persona ir:

(i) persona, kurai ir tiesības saskaņā ar šo noteikumu 6. panta 1. punktu kā darba meklētājam, vai

(ii) šāda darba meklētāja ģimenes loceklis (minēto noteikumu 7. panta izpratnē),

(c) EEZ noteikumu 16. pantu, bet tikai gadījumos, kad tiesības pastāv saskaņā ar šiem noteikumiem, jo persona atbilst minēto noteikumu 16. panta 5. punktā [16] vai [LESD] 20. pantā noteiktajiem kritērijiem (ja uzturēšanās tiesības rodas no tā, ka pretējā gadījumā Lielbritānijas pilsonim tiktu liegta iespēja faktiski izmantot savas tiesības kā Savienības pilsonim), vai

(d) persona, kura saskaņā ar *Immigration Act 1971* [(1971. gada Imigrācijas likums)] ir saņēmusi ierobežotu ieceļošanas vai uzturēšanās atļauju Apvienotajā Karalistē atbilstoši:

(i) [*ES pielikumam* [17]] vai

(ii) tam, ka tā ir persona, kurai ir uzturēšanās tiesības, kas atzītas saskaņā ar *Zambrano* judikatūru [(2011. gada 8. marta spriedums *Ruiz Zambrano* (C-34/09, EU:C:2011:124))] un kas definētas [ES pielikuma] 1. pielikumā, saskaņā ar 1971. gada Imigrācijas likuma 3. panta 2. punktu.

14 Turpmāk tekstā – "EEZ noteikumi". Šis pants attiecas uz sākotnējām uzturēšanās tiesībām un skar uzturēšanos, kas nepārsniedz trīs mēnešus.

15 Šajā pantā ir atsauce uz pagarinātām uzturēšanās tiesībām, kas atbilst tām tiesībām, uz kurām attiecas Direktīvas 2004/38 7. pants.

16 Proti, persona, kuras aprūpē ir Apvienotās Karalistes valstspiederīgie.

17 Mans izcēlums. Runa ir par grozījumiem saskaņā ar 2019. gada Noteikumiem par sociālo nodrošinājumu, uz kuru pamata ir balstīts lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu. Rakstveida apsvērumos Ziemeļīrijas Kopienu ministrija precizē, ka atsauce iesniedzējtiesas pirmajā un otrajā jautājumā uz 9. panta 3. punkta c) apakšpunkta i) punktu norāda uz Lielbritānijā piemērojamu tiesību normu. Līdz ar to saistībā ar šo no Ziemeļīrijas nākušo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu jautājumi ir jāsaprot tādējādi, ka tie attiecas uz 2016. gada Noteikumu par vispārējo kredītu 9. panta 3. punkta d) apakšpunkta i) punktu, kas ir ekvivalents attiecībā uz Ziemeļīriju.

(4) Uz personu attiecas šis punkts, ja tā ir:

(a) persona, kurai ir tiesības EEZ noteikumu 6. panta izpratnē kā darba ņēmējam vai pašnodarbinātai personai,

(b) šā punkta a) apakšpunktā minētās personas ģimenes loceklis EEZ noteikumu 7. panta 1. punkta a), b) vai c) apakšpunkta izpratnē [18],

(c) persona, kurai ir pastāvīgās uzturēšanās tiesības Apvienotajā Karalistē saskaņā ar EEZ noteikumu 15. panta 1. punkta c), d) vai e) apakšpunktu,

(d) bēglis Konvencijas par bēgļa statusu, kura parakstīta 1951. gada 28. jūlijā Ženēvā un kurā grozījumi izdarīti ar 1967. gada 31. janvārī Ņujorkā parakstītā Protokola par bēgļa statusu 1. panta 2. punktu, 1. panta izpratnē,

(e) persona, kura ir saņēmusi vai par kuru uzskata, ka tā ir saņēmusi atļauju, neievērojot noteikumus, kas noteikti saskaņā ar 1971. gada Imigrācijas likuma 3. panta 2. punktu, ja šāda atļauja ir:

(i) diskrecionāra atļauja ieceļot vai palikt Apvienotajā Karalistē,

(ii) atļauja palikt saskaņā ar izņēmumu, kas izriet no vardarbības ģimenē, vai

(iii) atļauja, ko uzskata par piešķirtu saskaņā ar *Displaced Persons (Temporary Protection) Regulations 2005* [(2005. gada Noteikumi par pārvietotām personām (pagaidu aizsardzība))] 3. pantu,

(f) persona, kas saņem humanitāro aizsardzību saskaņā ar šiem noteikumiem, vai

(g) persona, kas nav tā, uz kuru attiecas imigrācijas kontrole *Immigration and Asylum Act 1999* [(1999. gada Imigrācijas un patvēruma likums)] 115. panta 9. punkta izpratnē, un kas atrodas Apvienotajā Karalistē sakarā ar tās pārvietošanu, izraidīšanu vai citu likumīgu izraidīšanu no citas valsts uz Apvienoto Karalisti."

III. Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

28. Prasītāja pamatlietā CG ir Nīderlandes un Horvātijas valstspiederīgā, vientuļā māte ar diviem mazgadīgiem bērniem[19], kura ir paziņojusi par savu ierašanos Ziemeļīrijā 2018. gadā[20]. Viņa Apvienotajā Karalistē nekad nav bijusi ekonomiski aktīva un dzīvoja kopā ar savu partneri, kas ir Savienības pilsonis, Nīderlandes valstspiederīgais un viņas bērnu tēvs, līdz brīdim, kad pēc

[18] Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir precizēts, ka atbilstoši vispārējā kredīta pakalpojumam ģimenes locekļa, kurš ir saglabājis uzturēšanās tiesības, definīcija ir tāda pati, kāda minēta EEZ noteikumu 10. pantā, un ka CG uz to nevar atsaukties, ja nav pierādīts, ka viņa ir precējusies vai arī viņai joprojām ir ilgstošas attiecības ar savu dzīvesbiedru, Savienības pilsoni.

[19] Atbilstoši lietas materiāliem abi bērni ir dzimuši Apvienotajā Karalistē attiecīgi 2019. gada 1. martā un 2020. gadā. Vecākais nav skolas vecumā. *Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Ziemeļīrijas apelācijas tiesa, Apvienotā Karaliste), kas ir iesniedzējtiesa, atbildē uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem saistībā ar pieteikumu par paātrināto tiesvedību precizēja, ka saskaņā ar CG apgalvoto uz abiem bērniem attiecas *Social Services* (sociālie dienesti, Apvienotā Karaliste) uzraudzības pasākumi.

[20] CG norāda, ka Apvienotajā Karalistē ieradusies "2018. gada beigās vai 2019. gada sākumā", lai viņas partneris varētu pieņemt darba piedāvājumu. Eiropas Komisija kā šādu datumu izmanto 2019. gada 21. janvāri.

apsūdzībām par vardarbību ģimenē viņa pārcēlās uz uzņemšanas centru vardarbībā cietušām sievietēm [21]. CG nav līdzekļu un nav piekļuves nevienam sociālajam pabalstam, lai apmierinātu savas, kā arī bērnu vajadzības.

29. 2020. gada 4. jūnijā CG ieguva nenostiprināto [*pre-settled*] statusu Apvienotajā Karalistē, pamatojoties uz ES pielikumu. Šo statusu *Home Office* (Iekšlietu ministrija, Apvienotā Karaliste) piešķir Savienības pilsoņiem, kuri Apvienotajā Karalistē ir dzīvojuši mazāk nekā piecus gadus, nepiemērojot nosacījumu par pietiekamiem līdzekļiem. Šis statuss dod iespēju palikt Apvienotajā Karalistē uz noteiktu laiku – piecus gadus pēc Līgumā par Apvienotās Karalistes izstāšanos paredzētā pārejas perioda beigām [22].

30. Attiecībā uz CG uzturēšanās tiesībām [23] iesniedzējtiesa konstatē, ka:

– CG nevar atsaukties uz "ģimenes locekļa" statusu, jo viņa nav pierādījusi, ka ir precējusies vai arī viņai joprojām ir ilgstošas attiecības ar Savienības pilsoni, un

– CG ir saņēmusi pagaidu uzturēšanās atļauju, kas ir jānošķir no *residence permit* (uzturēšanās atļauja).

31. 2020. gada 8. jūnijā CG vērsās Ziemeļīrijas Kopienu ministrijā ar lūgumu pēc sociālās palīdzības pabalsta (vispārējais kredīts). Tā noraidīja viņas pieteikumu ar 2020. gada 17. jūnija lēmumu, pamatojoties uz 2016. gada Noteikumu par vispārējo kredītu 9. panta 3. punkta d) apakšpunkta i) punktu, kas ir iekļauts ar 2019. gada Noteikumiem par sociālo nodrošinājumu, pamatojot, ka ar to šī grozījuma rezultātā Savienības pilsoņi, kuriem ir tiesības uzturēties Apvienotajā Karalistē uz noteiktu laiku saskaņā ar ES pielikumu, neatbilst šajā pantā noteiktajam nosacījumam par uzturēšanos Ziemeļīrijā, lai varētu saņemt sociālās palīdzības pabalstu. CG iesniegtā administratīvā sūdzība tika noraidīta 2020. gada 30. jūnijā.

32. CG pārsūdzēja šo lēmumu iesniedzējtiesā. CG apstrīd 2016. gada Noteikumu par vispārējo kredītu 9. panta 3. punkta d) apakšpunkta i) punkta likumību. Viņa apgalvo, ka šī tiesību norma, ar ko no sociālās palīdzības pabalsta saņemšanas tiek izslēgti Savienības pilsoņi, kurus Apvienotā Karaliste ir atzinusi par tādiem, kas likumīgi dzīvo tās teritorijā, neatbilst Apvienotās Karalistes pienākumiem saskaņā ar *European Communities Act 1972* (1972. gada Eiropas Kopienu likums) [24] un ar to tiek pārkāpts LESD 18. pants.

33. CG šajā ziņā norāda, ka atteikums viņai piešķirt sociālās palīdzības pabalstu, lai gan viņai saskaņā ar valsts tiesībām ir piešķirtas uzturēšanās tiesības uz noteiktu laiku, pat ja viņai nebūtu uzturēšanās tiesību saskaņā ar Savienības tiesībām, ir uzskatāms par atšķirīgu attieksmi salīdzinājumā ar Apvienotās Karalistes pilsoņiem un līdz ar to – par diskrimināciju pilsonības dēļ.

[21] Saskaņā ar CG pausto pēc vairākkārtējas pārvietošanās starp dzīvesvietu, kurā viņa dzīvoja kopā ar savu vardarbīgo dzīvesbiedru, un šo mājvietu viņa tajā ir pastāvīgi iekārtojusies kopš 2020. gada sākuma. Atbildot uz Tiesas jautājumiem par pieteikumu par paātrināto tiesvedību, iesniedzējtiesa precizēja Tiesai, ka CG izmitināšanu uzņemšanas centrā nevar uzskatīt par pastāvīgu mājokli. Rakstveida apsvērumos CG precizēja, ka viņa ir iekārtojusies atsevišķā mājoklī, ko 2021. gada janvārī nodrošināja sociālie dienesti.

[22] Skat. šo secinājumu 12. punktu.

[23] Rakstveida apsvērumos CG precizēja, pirmkārt, ka viņas uzturēšanās Apvienotajā Karalistē pirmo trīs mēnešu laikā viņai bija tiesības tur uzturēties bez nosacījumiem un formalitātēm saskaņā ar Direktīvas 2004/38 6. pantu. Pēc šī trīs mēnešu termiņa beigām Apvienotās Karalistes iestādes viņu neaicināja pierādīt pastāvīgās uzturēšanās tiesības. Viņai netika lūgts vai pieprasīts doties prom no Apvienotās Karalistes. CG un viņas pirmais bērns uz laiku devās prom no Apvienotās Karalistes uz Nīderlandi laikposmā no 2019. gada oktobra līdz 2020. gada janvārim, lai paliktu pie viņas vecākiem, un pēc tam atgriezās. Viņa uzsver, ka visu laiku ir uzturējusies Ziemeļīrijā. Otrkārt, viņa precizē, ka nav tiesīga saņemt uzturēšanās atļauju uz nenoteiktu laiku kā ģimenē notikušas vardarbības upuris. Šāds viņas pieteikums, kas tika iesniegts 2020. gada 11. novembrī, tika noraidīts 2021. gada 3. martā. Par šīs atļaujas saņemšanas nosacījumiem skat. šo secinājumu 18. zemsvītras piezīmi.

[24] 1972. gada Eiropas Kopienu likums ir likums par Apvienotās Karalistes pievienošanos Eiropas Savienībai.

34. Savukārt Ziemeļīrijas Kopienu ministrija apgalvo, ka saskaņā ar Apvienotās Karalistes tiesībām nenostiprinātais statuss pats par sevi nepiešķir tiesības uz sociālās palīdzības pabalstiem, uz kuriem joprojām attiecas savi piešķiršanas nosacījumi.

35. Tā norāda, ka šīs lietas apstākļi atšķiras no apstākļiem lietā, kurā tika pasludināts 2004. gada 7. septembra spriedums *Trojani*[25], un ka valsts tiesas ir pastāvīgi ievērojušas *Supreme Court* (Augstākā tiesa, Apvienotā Karaliste) 2011. gada 16. marta spriedumu Patmalniece, kurā tika konstatēts, ka, lai gan pastāvīgās dzīvesvietas kritērija piemērošana ir bijusi netieši diskriminējoša, tā tomēr bija pamatota.

36. Šādos apstākļos *Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Ziemeļīrijas apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [2016. gada Noteikumu par vispārējo kredītu] 9. panta 3. punkta [d)] apakšpunkta i) punkts, kurš ieviests ar [2019. gada Noteikumiem par sociālo nodrošinājumu] un ar kuru no tiesībām saņemt sociālā nodrošinājuma pabalstus ir izslēgti Savienības [pilsoņi] ar valsts uzturēšanās tiesībām (ierobežota uzturēšanās atļauja) [šajā gadījumā "nenostiprinātais statuss" [*pre-settled status*], kas iegūts atbilstoši ES pielikumam], ir (tieši vai netieši) prettiesiski diskriminējošs atbilstoši [LESD] 18. pantam un neatbilst Apvienotās Karalistes saistībām saskaņā ar [1972. gada Eiropas Kopienu likumu]?

2) Ja uz pirmo jautājumu ir jāatbild apstiprinoši un [2016. gada Noteikumu par vispārējo kredītu] 9. panta 3. punkta [d)] apakšpunkta i) punkts ir jāatzīst par netieši diskriminējošu, vai [šī tiesību norma] ir pamatota atbilstoši [LESD] 18. pantam un neatbilst Apvienotās Karalistes saistībām saskaņā ar [1972. gada Eiropas Kopienu likumu]?"

37. 2021. gada 11. februārī Tiesas priekšsēdētājs apmierināja pieteikumu par lietas izskatīšanu paātrinātā procesā atbilstoši Reglamenta 105. pantam.

38. CG[26], Ziemeļīrijas Kopienu ministrija, Apvienotās Karalistes valdība, kā arī Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus un sniedza mutvārdu apsvērumus tiesas sēdē, kas notika 2021. gada 4. maijā.

[25] C-456/02, turpmāk tekstā – "spriedums *Trojani*", EU:C:2004:488.

[26] Rakstveida apsvērumos CG precizēja, ka lietā *Fratila*/*Secretary of State for Work and Pensions* [2020] EWCA Civ 1741 ar *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa, Lielbritānija) 2020. gada 18. decembra nolēmumu par prettiesiskām tika atzītas Lielbritānijā piemērojamās tiesību normas, kas ir analoģiskas tām, kādas tiek kritizētas šajā lietā, sakarā ar pretrunā LESD 18. pantam esošu diskrimināciju pilsonības dēļ. *Secretary of State for Work and Pensions* (darba un pensiju ministrs, Apvienotā Karaliste) iesniedza apelācijas sūdzību par šo nolēmumu *Supreme Court* (Augstākā tiesa), kuras izskatīšanas datums tika noteikts tiesas sēdē 2021. gada 18. un 19. maijā. CG norāda, ka šī tiesvedība attiecas uz diviem Rumānijas valstspiederīgajiem, proti, *Fratila* kundzi, kura ir ieradusies Apvienotajā Karalistē un strādājusi nedaudz mazāk par vienu gadu, un tad viņai tika atņemts darba ņēmēja statuss. Viņa lūdza piešķirt vispārējo kredītu, bet tas viņai tika atteikts. Neilgi pirms tam viņai bija piešķirts nenostiprinātais statuss. Tajā brīdī Apvienotajā Karalistē viņa bija atradusies gandrīz piecus gadus. Pēc tam viņa ieguva pastāvīgā iedzīvotāja [nostiprināto – *settled*] statusu un viņai tika piešķirts vispārējais kredīts. Otrai iesaistītajai personai – *Tanase* kungam – ir invaliditāte, un viņš pārvietojas ratiņkrēslā. Viņš bija devies uz Apvienoto Karalisti, lai *Fratila* kundze viņu aprūpētu. Viņš saņem dažādus pabalstus Rumānijā, tostarp invaliditātes pensiju, pamata pensiju un aprūpes izdevumu pabalstu. Arī viņam vispārējais kredīts tika atteikts neilgi pēc tam, kad viņš bija saņēmis nenostiprināto statusu. Viņš bija dzīvojis Apvienotajā Karalistē piecus mēnešus. Skat. 13. un 14. punktu lēmumā, kas pieejams šādā interneta vietnē: https://files.gcnchambers.co.uk/wp-content/uploads/2020/12/18111043/Fratila-v-Secretary-of-State-for-Work-and-Pensions-2020-EWCA-1741-18-December-2020.pdf.

IV. Vērtējums

39. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai pastāv tieša vai netieša diskriminācija LESD 18. panta izpratnē, kas izrietētu no tā, ka atsevišķi Apvienotajā Karalistē dzīvojoši Savienības pilsoņi tiek izslēgti no sociālā nodrošinājuma pabalstu saņemšanas sakarā ar to, kāda rakstura uzturēšanās tiesības tiem ir piešķirtas saskaņā ar valsts tiesībām.

40. Pamatlietas faktiskie apstākļi, kā arī plašā Tiesas judikatūra attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi saistībā ar tiesībām uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem, uz kuriem var pretendēt Savienības pilsoņi, kas ir izmantojuši savu pārvietošanās brīvību, mani vedina uzskatīt, ka ir jāprecizē lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvars.

A. Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvaru un tā pārformulējumu

41. Pirmām kārtām, manuprāt, ir jāprecizē Tiesas kompetences pamats, ņemot vērā, ka strīds attiecas uz lūgumu sniegt sociālā nodrošinājuma pabalstu, ko 2020. gada 8. jūnijā iesniedza Apvienotajā Karalistē dzīvojošs Savienības pilsonis un kas tika noraidīts 2020. gada 30. jūnijā, proti, pārejas periodā, kurš ir noteikts Līgumā par Apvienotās Karalistes izstāšanos[27]. Šajā ziņā uzsvēršu, ka strīds neattiecas uz uzturēšanās tiesībām, tā dēvēto "nenostiprināto statusu", kas CG tika piešķirts 2020. gada 4. jūnijā saskaņā ar ES pielikumu[28], bet gan uz to, ka viņai ir atteikts vispārējais kredīts viņas uzturēšanās tiesību rakstura dēļ. Tā kā uz visiem apstākļiem un piemērojamām valsts tiesību normām attiecas vai nu laikposms pirms pārejas perioda, vai arī pārejas periods un iesniedzējtiesas lūgums kancelejā tika reģistrēts 2020. gada 30. decembrī, Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālu nolēmumu, pamatojoties uz Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 86. panta 2. un 3. punktu[29].

42. Otrām kārtām, attiecībā uz CG lūgto pabalstu kvalifikāciju atbilstoši LESD 18. pantam, no kuras ir atkarīgs tas, kā identificēt Savienības tiesību noteikumu, saskaņā ar kuru ir jāpārbauda valsts tiesību normu atbilstība attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu[30], norādīšu, ka nav strīda par to, ka pamatā CG pieteikumam par vispārējo kredītu sev un bērniem ir līdzekļu trūkums[31] un ka šis pabalsts ir kvalificēts kā "sociālā palīdzība" Direktīvas 2004/38 izpratnē. Tiesas sēdē sniegtais precizējums, saskaņā ar kuru ar pabalstu, ko prasa CG, būtu jāsedz viņas veselības aprūpes izdevumi, nemaina šo kvalifikāciju.

[27] Skat. šo secinājumu 12. punktu.

[28] Šajā datumā Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 18. pantā noteiktais jaunais rezidenta statuss nevarēja tikt piešķirts. Lai gan saskaņā ar šī līguma 19. pantu pārejas periodā pieteikumus šā statusa iegūšanai varēja iesniegt iepriekš, tomēr lēmumi par to pieņemšanu vai noraidīšanu stājās spēkā tikai no 2021. gada 1. janvāra. Turklāt pieteikuma iesniedzējiem ir jāatbilst tādiem nosacījumiem, kas ir līdzvērtīgi Direktīvā 2004/38 paredzētajiem.

[29] Saskaņā ar Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 158. panta 1. punkta otro daļu citādi būtu tikai tad, ja pēc 2020. gada 1. februāra vai pārejas periodā uzsākta tiesvedība attiektos uz lēmumu par pieteikumu, kas iesniegts saskaņā ar šī līguma 19. pantu, kurā ir paredzēta iespēja iepriekš lūgt jaunu rezidenta statusu vai uzturēšanās atļauju, kas paredzēti Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 18. pantā (1. un 4. punkts).

[30] Skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 15. septembris, *Alimanovic* (C-67/14, turpmāk tekstā – "spriedums *Alimanovic*", EU:C:2015:597, 42. –44. punkts un tajos minētā judikatūra).

[31] Attiecībā uz to, ko ietver apzīmējums "vispārējais kredīts", skat. šo secinājumu 25. punktu. To izmanto, lai apzīmētu dažādus pabalstus, no kuriem daži varētu būt reglamentēti speciālajās Savienības tiesību normās. Kā piemēru skat. spriedumu, 2016. gada 14. jūnijs, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-308/14, turpmāk tekstā – "spriedums Komisija/Apvienotā Karaliste", EU:C:2016:436, 27. un 55. punkts).

43. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru šis jēdziens "sociālā palīdzība" ietver visus naudas pabalstus, kas nav balstīti uz iemaksām un kas ir uzskatāmi par valsts solidaritāti un tā arī tiek finansēti [32]. Tā kā tā ir paredzēta, lai nodrošinātu tās personas iztiku, kura to saņem, tā ir beznosacījumu. Šajā ziņā Tiesa atgādināja, ka iztikas līdzekļu pabalsti, kuru uzdevums ir nodrošināt to saņēmējiem nepieciešamo iztikas līdzekļu minimumu, lai dzīvotu cilvēka cienīgu dzīvi, ir jāuzskata par "sociālo palīdzību" Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta izpratnē [33].

44. Trešām kārtām, CG uzturēšanās nosacījumi atšķiras no Direktīvā 2004/38 paredzētajiem uzturēšanās nosacījumiem. Proti, nav strīda par to, ka CG 2020. gada 4. jūnijā saskaņā ar ES pielikumu ieguva *uzturēšanās tiesības*, tā dēvēto "nenostiprināto statusu", kas tiek piešķirts bez nekādiem nosacījumiem par līdzekļu pietiekamību vai sociālās apdrošināšanas iegādi, pat tad, ja persona neveic profesionālo darbību. Šis statuss viņai ļauj likumīgi uzturēties Apvienotajā Karalistē piecus gadus un pēc šī termiņa beigām saņemt pastāvīgā iedzīvotāja statusu, kas viņai dos iespēju saņemt sociālās palīdzības pabalstus.

45. Tā kā CG, Savienības pilsone, ir izmantojusi savu brīvību pārvietoties un šajā statusā uzturas citā dalībvalstī, uz viņas situāciju attiecas Savienības tiesības [34], pat ja uzturēšanās tiesības viņai ir piešķirtas saskaņā ar valsts tiesībām ar mazāk stingriem nosacījumiem nekā tie, kas paredzēti Direktīvā 2004/38. Šajā jautājumā ir jāprecizē, ka, tā kā viņas uzturēšanās tiesības ir iegūtas un sociālās palīdzības pabalsti ir lūgti pārejas periodā, tad Savienības tiesību piemērošanu garantē Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos 127. pants.

46. Līdz ar to un ceturtām kārtām, attiecībā uz LESD 18. panta pirmās daļas piemērojamību ir jāatgādina, ka pastāvīgajā judikatūrā ir noteikts, ka šo tiesību normu var piemērot autonomi tikai Savienības tiesībās paredzētos gadījumos, attiecībā uz kuriem LESD nav noteikts īpašs diskriminācijas aizliegums [35]. Savienības pilsoņu tiesību uzturēties citas dalībvalsts teritorijā jomā nediskriminācijas princips ir precizēts Direktīvas 2004/38 24. pantā [36].

47. Tādējādi tikai tāpēc vien, ka uz pamatlietā aplūkoto situāciju attiecas Direktīvas 2004/38 piemērošanas joma, manuprāt, šī situācija nav jāizvērtē attiecībā uz LESD 18. pantu, kā to lūdz iesniedzējtiesa.

48. Līdz ar to argumentu nevar balstīt uz to, ka pamatlietas faktiskie apstākļi ir analoģiski tiem, kas bija pamatā Tiesas spriedumiem, kuros ir interpretētas LESD 18. panta normām līdzvērtīgas EK līguma normas, gadījumos, kad uzturēšanās tiesības bija piešķirtas saskaņā ar valsts tiesībām

[32] Par jēdzienu "sociālās palīdzības sistēma" Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā un tā interpretāciju, atbilstoši kurai tas attiecas uz jebkādu sociālo atbalstu, ko piešķīrušas valsts iestādes vai nu valsts, vai reģionālā, vai vietējā līmenī un ko ir lūgusi persona, kurai nav pietiekamu līdzekļu, lai apmierinātu savas un savu ģimenes locekļu pamatvajadzības, skat. spriedumu, 2013. gada 19. septembris, *Brey* (C-140/12, turpmāk tekstā – "spriedums *Brey*", EU:C:2013:565, 60. un 61. punkts).

[33] Skat. spriedumu, 2020. gada 6. oktobris, *Jobcenter Krefeld* (C-181/19, turpmāk tekstā – spriedums "*Jobcenter Krefeld*", EU:C:2020:794, 57. punkts un tajā minētā judikatūra).

[34] Skat. spriedumu, 2014. gada 11. novembris, *Dano* (C-333/13, turpmāk tekstā – "spriedums *Dano*", EU:C:2014:2358, 59. punkts).

[35] Skat. it īpaši spriedumu *Jobcenter Krefeld* (78. punkts un tajā minētā judikatūra).

[36] Skat. it īpaši spriedumu *Dano* (59.–61. punkts). Konstatēju, ka Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos otrajā daļā (skat. šo secinājumu 8. punktu) LESD 18. pants tiek atkārtots šī līguma 12. pantā un tā precīzākais formulējums, proti, Direktīvas 2004/38 24. pants, – šī līguma 23. pantā. Par judikatūru pirms šīs direktīvas stāšanās spēkā skat. šo secinājumu 54. punktu. Skat. arī analīzi, ko veicis Robin-Olivier, S., "Les droits sociaux des "étrangers communautaires"", *L'Avenir de l'État de Droit Social en Europe*, Julia Iliopoulos-Strangas (red.), Nomos Verlagsgesellschaft, Bādenbādene, 2015, 217.–246. lpp., it īpaši 221. un 228. lpp. Šajā pašā nozīmē skat. Rondu, J., "Chapitre 2 – L'individu relevant du seul droit national, résultante du caractère partiel de l'intégration", *L'individu, sujet du droit de l'Union européenne*, *Bruylant*, Brisele, 2020, 683.–756. lpp., it īpaši 711. lpp., 898. punkts. Šī autore uzskata, ka LESD 18. pants vairs nav piemērojams, ņemot vērā, ka Direktīvas 2004/38 24. panta *lex specialis* aizstāj vienlīdzīgas attieksmes principa *lex generalis* Līgumos.

pirms Direktīvas 2004/38 stāšanās spēkā [37], lai gan šai judikatūrai joprojām vairākos aspektos ir nozīme tādējādi, ka Tiesa ir īstenojusi nediskriminācijas principu, kas vēlāk tika precizēts šīs direktīvas 24. pantā [38].

49. Citiem vārdiem, tā kā ir noteikts Direktīvas 2004/38 un – konkrētāk – tās 24. panta piemērojamības princips un tā kā uz konkrēto situāciju attiecas šīs direktīvas piemērošanas joma, tad jautājums par tiesībām uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem vairs nav jāizskata attiecībā uz LESD 18. pantu, ja vien neseko pretrunīgai argumentācijai [39].

50. Ir jāatgādina, ka LESD 267. pantā noteiktās valstu tiesu un Tiesas sadarbības ietvaros Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai lietderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo lietu. Šādā skatījumā Tiesai attiecīgā gadījumā ir jāpārformulē tai iesniegtie jautājumi [40].

51. Līdz ar to ierosinu Tiesai pārformulēt abus iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus, kas, manuprāt, ir jāizskata kopā, un uzskatīt, ka būtībā tā jautā, vai Direktīvas 2004/38 24. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, ar kuru no sociālās palīdzības pabalstu saņemšanas tiek izslēgti Savienības pilsoņi, kam dalībvalsts likumīgas uzturēšanās tiesības ir piešķirusi bez nosacījuma par pietiekamiem līdzekļiem, lai gan šie pabalsti tiek nodrošināti attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgajiem, kuri ir tādā pašā trūkumā, un vai attiecīgā gadījumā šādu diskrimināciju var pamatot.

52. Šajā pārdomu posmā ir jāsagatavo pārskats ar Tiesas judikatūru par Direktīvas 2004/38 24. panta piemērojamību, pirms tiek izvērtēta iespēja to attīstīt gadījumā, kad likumīgas uzturēšanās tiesības ir piešķirtas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kas ir labvēlīgāki par prasībām šajā direktīvā.

B. Par kritēriju saistībā ar Direktīvas 2004/38 24. panta piemērojamību, kas izriet no uzturēšanās tiesībām "saskaņā ar direktīvu", tiesību uz sociālās palīdzības pabalstiem jomā

53. Norādīšu, ka kopš Direktīvas 2004/38 stāšanās spēkā Tiesa nav lēmusi par to, kāda ietekme sociālās palīdzības jomā ir *likumīgas uzturēšanās tiesībām*, kas tiek piešķirtas ar tādiem nosacījumiem, kuri nav paredzēti Savienības tiesībās un kuri reglamentē dalībvalstu valstspiederīgo, kas ir izmantojuši savu brīvību pārvietoties, ieceļošanu un uzturēšanos.

54. Savukārt pirms Direktīvas 2004/38 stāšanās spēkā Tiesa ir nospriedusi, ka *Savienības pilsoņi, kas likumīgi uzturas* uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, var atsaukties uz pašlaik LESD 18. pantā paredzēto nediskriminācijas principu, lai saņemtu sociālās palīdzības pabalstu [41].

55. Kopš Direktīvas 2004/38 stāšanās spēkā Tiesa šīs direktīvas 24. pantu ir interpretējusi situācijās, kad iesaistītās personas neatbilst šajā direktīvā paredzētajiem uzturēšanās tiesību iegūšanas nosacījumiem un to rīcībā ir tikai beztermiņa uzturēšanās apliecinājums tikai ar

[37] CG rakstveida apsvērumos tiek atgādināts, ka prasības pamatojumam viņa atsaucas uz spriedumu *Trojani*, lai atsauktos uz LESD 18. panta piemērošanu.

[38] Skat. it īpaši spriedumu *Brey* (44. punkts un tajā minētā judikatūra).

[39] Šajā ziņā norādīšu, ka tiesas sēdē Komisija vispirms atkārtoja šo argumentācijas veidu, kas bija minēts tās rakstveida apsvērumos, tomēr nebalstoties uz tajos citētajiem spriedumiem, un pēc tam to pārformulēja, atbildot uz Tiesas jautājumu par Hartas piemērojamību. Šajā ziņā skat. šo secinājumu 81. zemsvītras piezīmi.

[40] Skat. spriedumu *Brey* (31 punkts).

[41] Skat. spriedumus, 2001. gada 20. septembris, *Grzelczyk* (C-184/99, turpmāk tekstā – "spriedums *Grzelczyk*", EU:C:2001:458, 32., 33. un 35. punkts), un *Trojani* (37. un 40. punkts).

deklaratīvu nozīmi [42]. Šajā ziņā atgādināšu, ka Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir paredzēts, ka visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja ar viņu rīcībā esošajiem iztikas līdzekļiem pietiek, lai viņi nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu, un viņiem ir veselības apdrošināšanas segums. Ja viņi atbilst šiem nosacījumiem, uzturēšanos viņiem nevar liegt. *A contrario* tas nozīmē, ka dalībvalstīm nav pienākuma atļaut uzturēties citu dalībvalstu valstspiederīgajiem, kuru rīcībā nav pietiekamu līdzekļu.

56. Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 2004/38 24. pantam nav pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā konkrēti "naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām" un kas arī ir "sociālā palīdzība" šī panta 2. punkta izpratnē, netiek piešķirti citu dalībvalstu valstspiederīgajiem, kuri neatbilst šīs direktīvas 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem un tātad nevar atsaukties uz uzturēšanās tiesībām saskaņā ar šo tiesību normu [43]. Spriedumā *Brey* Tiesa paredzēja nosacījumu, proti, lai šī izslēgšana nebūtu visos gadījumos automātiska [44].

57. Man šķiet, ka ir jāuzsver, kādas būtiskās sekas ir šādai Tiesas sniegtajai Direktīvas 2004/38 24. pantā minētās vienlīdzīgās attieksmes principa interpretācijai.

58. Tiesa spriedumā *Dano* pēc tam, kad bija norādījusi, ka uz attiecīgo situāciju neattiecas Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta piemērošanas joma [45] un ka šī tiesību norma ir atkāpe no LESD 18. pantā noteiktā nediskriminācijas principa [46], tomēr centās noskaidrot, pamatojoties uz šīs direktīvas 24. panta 1. punktu, kādos apstākļos pilsonim, kuram ir uzturēšanās atļauja, var *atteikt* sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanu, lai gan vienīgie izņēmumi no šī vienlīdzīgas attieksmes principa ir uzskaitīti šī panta 2. punktā.

59. No šī pamatojuma attiecībā uz Direktīvas 2004/38 24. panta piemērošanas nosacījumiem [47] Tiesa secināja, ka valsts tiesiskais regulējums, kas paredz piekļuvi sociālā nodrošinājuma pabalstiem tikai tiem Savienības pilsoņiem, kuru uzturēšanās uzņēmējas dalībvalsts teritorijā atbilst Direktīvas 2004/38 7. pantā paredzētajiem nosacījumiem, nerada nevienlīdzīgu attieksmi [48].

[42] Skat. spriedumus *Brey* (18. punkts), *Dano* (36. punkts) un *Alimanovic* (27. punkts). Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru uzturēšanās atļaujas izsniegšana nav tiesības nodibinošs akts, bet tai ir tikai deklaratīvs rezultāts. Ar to netiek piešķirtas uzturēšanās tiesības (skat. it īpaši spriedumu, 2017. gada 14. septembris, *Petrea* (C-184/16, EU:C:2017:684, 32. un 33. punkts)). Savukārt šāda kvalifikācija neizslēdz Savienības pilsoni, kurš uzņēmējā dalībvalstī dzīvoja *pirms* direktīvas stāšanās spēkā, bet gan likumīgi saskaņā ar citu Savienības tiesību instrumentu (spriedums, 2010. gada 7. oktobris, *Lassal* (C-162/09, EU:C:2010:592)).

[43] Skat. spriedumu *Dano* (65. un 66. punkts).

[44] Skat. 80. punktu.

[45] Skat. spriedumu *Dano* (66. punkts).

[46] Skat. spriedumu *Dano* (61. un 64. punkts).

[47] Šajā ziņā skat. Martin, D. "Article 24 – Égalité de traitement", *Directive 2004/38 relative au droit de séjour des citoyens de l'Union européenne et des membres de leur famille*, Bruylant, Brisele, 2020, 373.–396. lpp., it īpaši 380. lpp., 16. punkts, saskaņā ar kuru, "tā kā Eiropas likumdevējs direktīvas 24. pantā nav vēlējies paredzēt citus izņēmumus no 1. punktā noteiktajām tiesībām uz nediskrimināciju, izņemot tos, kas ietverti [šā panta] 2. punktā, vai Tiesai bija tiesības interpretēt 1. punktu kā tādu, kurā netieši ietverts nosacījums par integrēšanos?".

[48] Spriedumā Komisija/Apvienotā Karaliste Tiesa apstiprināja savas judikatūras izpratni (66.–69. punkts). Skat. arī šo secinājumu 77. punktu saistībā ar spriedumiem *Alimanovic* un 2016. gada 25. februāris, *García-Nieto* u.c. (C-299/14, turpmāk tekstā – "spriedums *García-Nieto* u.c.", EU:C:2016:114), kas pieņemti iepriekš, attiecīgi par šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā un 6. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem. Turklāt attiecībā uz šo nolēmumu nozīmi pamatlietas kontekstā minēšu atziņu no Iliopoulou-Penot, A., "Chapitre 11 – Citoyenneté de l'Union et accès des inactifs aux prestations sociales dans l'État d'accueil", *Le rôle politique de la Cour de justice de l'Union européenne*, Clément-Wilz, L. (vad.), *Bruylant*, Brisele, 2018, 315.–334. lpp., it īpaši 318. lpp., saskaņā ar ko "politiskā vienošanās, pie kuras [nonāca] Eiropas Padome 2016. gada 19. februārī, nesekmīgi mēģinot novērst Apvienotās Karalistes izstāšanos, vārds pa vārdam atkārto[ja] spriedumu *Dano* un *Alimanovic* risinājumus, tādējādi uzsverot to nozīmi debatēs par Apvienotās Karalistes "jauno vietu" Savienībā". Par šīs dalībvalsts nostāju 2017. gadā skat. arī šo secinājumu 55. zemsvītras piezīmi.

60. Lai šādi nospriestu, Tiesa pamatojās uz apzīmējumu "kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas [..]", kurš ir ietverts Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punktā. No šī formulējuma tā secināja, ka vienlīdzīgas attieksmes princips var attiekties tikai uz Savienības pilsoņiem, kuri pilntiesīgi uzturas citā dalībvalstī, jo tie atbilst šīs direktīvas 7. pantā minētajiem nosacījumiem. Tādējādi ar minētās direktīvas 24. panta 1. punktu piešķirto aizsardzību tā neattiecina uz Savienības pilsoņiem, kuriem, tāpat kā CG, ir piešķirtas tiesības piecus gadus uzturēties dalībvalstī bez nosacījuma par līdzekļu pietiekamību un kuri nevar pierādīt to esamību, šīs pašas direktīvas 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē. Šīs personas nevar arī atsaukties uz LESD 18. panta aizsardzību šo secinājumu 47. punktā izklāstīto iemeslu dēļ.

61. No tā izriet, ka pret Savienības pilsoni, kurš pamatoti un likumīgi uzturas dalībvalsts teritorijā, lai gan viņam nav iztikas līdzekļu, var vērst citādu attieksmi nekā pret šīs valsts valstspiederīgajiem tikai tāpēc vien, ka uzņēmēja valsts tam ir piešķīrusi uzturēšanās tiesības bez nosacījumiem par līdzekļu pietiekamību.

62. Šis kritērijs, kas izriet no iespējas izmantot uzturēšanās tiesības "saskaņā ar direktīvu" atbilstoši šīs direktīvas 24. panta 1. punktā lietotajam izteicienam, manuprāt, ir līdz šim nebijušā jautājuma, kas Tiesai ir jāizskata, kodols, jo šis kritērijs neattiecas uz citu Savienības tiesību normu, no kuras izrietētu uzturēšanās tiesības [49].

63. Pamatojums šim kritērijam, kura mērķis ir ierobežot pabalstu piešķiršanu, lai no pārmērīga sloga pasargātu dalībvalstu sociālās palīdzības sistēmas finansiālo līdzsvaru [50], ir saistīts ar minētās direktīvas likumdošanas vēsturi, kas tiek atgādināta spriedumā *Ziolkowski* un *Szeja* [51], uz kuru Tiesa ir atsaukusies sprieduma *Dano* 70.–72. punktā, kā arī 2020. gada 6. oktobrī pasludinātā sprieduma *Jobcenter Krefeld* 63. punktā.

64. Tomēr šajā pēdējā minētajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka personām, uz kurām attiecas Direktīvas 2004/38 24. panta piemērošanas joma, tostarp tā 2. punktā paredzētā atkāpe, pamatojoties uz to, ka tām ir uzturēšanās tiesības saskaņā ar šīs direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu, bet kuras arī var atsaukties uz autonomām uzturēšanās tiesībām saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 492/2011 10. pantu [52], nevar piemērot minēto atkāpi [53].

65. Līdz ar to saskaņā ar Tiesas judikatūru, kas izriet no sprieduma *Jobcenter Krefeld*, Direktīvā 2004/38 paredzētā vienlīdzīgā attieksme vairs netiek ierobežota ar šajā direktīvā paredzētajām situācijām, bet ir piemērojama arī situācijās, kurās uzturēšanās tiesības ir balstītas uz citu atvasināto tiesību normu [54].

[49] Šajā ziņā skat. spriedumu *Jobcenter Krefeld* (62. punkts).

[50] Skat. spriedumu *Jobcenter Krefeld* (66. punkts).

[51] Skat. šī sprieduma 36. un 37. punktu.

[52] Par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (2011. gada 5. aprīlis) par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā (OV 2011, L 141, 1. lpp.) 10. panta autonomu piemērošanu salīdzinājumā ar citām Savienības tiesību normām, piemēram, Direktīvas 2004/38 normām, kurās uz tām atsaukties ļauj dalībvalsts valstspiederīgā, kurš strādā vai ir strādājis uzņēmējā dalībvalstī, bērniem, kā arī vecākam, kura aizgādībā tie ir, neprasot, lai tie izpildītu nosacījumus par līdzekļu pietiekamību un pilnīgu veselības apdrošināšanas segumu, skat. spriedumu *Jobcenter Krefeld* (38. un 39. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

[53] Skat. spriedumu *Jobcenter Krefeld* (69. punkts).

[54] Skat. spriedumu *Jobcenter Krefeld* (87. punkts).

66. Tādējādi tāpat kā lietā, kurā pasludināts šis spriedums *Jobcenter Krefeld*, ir jānosaka sekas, kādām attiecībā uz Direktīvas 2004/38 24. panta interpretāciju jābūt no tā, ka dalībvalsts Savienības pilsoņiem piešķir likumīgu uzturēšanos ar nosacījumiem, kas ir labvēlīgāki nekā tie, kas paredzēti šajā direktīvā, attiecībā uz lēmumu izslēgt šos pilsoņus no sociālās palīdzības pabalstiem tikai to nenostiprinātā statusa dēļ [55].

C. Par Direktīvas 2004/38 24. panta piemērojamību gadījumā, kad tiek piešķirtas tiesības "likumīgi uzturēties" valstī

67. No lietas dalībnieku atbildēm tiesas sēdē izriet, ka, ar ES pielikumu ieviešot uzturēšanās tiesības bez īpašām prasībām, it īpaši attiecībā uz Savienības pilsoņa līdzekļiem, Apvienotā Karaliste ir noteikusi labvēlīgāku pasākumu Direktīvas 2004/38 37. panta izpratnē [56].

68. Šī nav pirmā reize, kad Tiesa lems par šīs Direktīvā 2004/38 ieviestās tiesību normas sekām.

69. Spriedumā *Ziolkowski* un *Szeja* Tiesa nosprieda – apstāklis, ka netiek skartas valsts tiesību normas, kuru nosacījumi ir labvēlīgāki nekā tie, kas ir noteikti Direktīvā 2004/38, nekādi nenozīmē, ka šādas tiesību normas ir jāiekļauj sistēmā, kas tiek ieviesta ar šo direktīvu [57]. Tiesa arī nosprieda, ka katrai dalībvalstij ir tiesības izlemt ne tikai to, vai tā ievieš šādu režīmu, bet arī to, kādi ir tā nosacījumi un kādas ir tā sekas, tostarp saistībā ar to, kādas juridiskās sekas rodas no uzturēšanās tiesību piešķiršanas vienīgi saskaņā ar valsts tiesību normām [58]. Bet kā tas līdz ar to ir sociālās palīdzības jomā?

1. Sprieduma "Ziolkowski" un "Szeja" tvērums

70. Norādīšu, pirmkārt, ka spriedumā *Ziolkowski* un *Szeja* Tiesa ir lēmusi par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas iegūšanu, kas izriet no jaunas normas, kura ir iekļauta Direktīvas 2004/38 16. pantā [59]. Šis nolēmums tātad neattiecās uz sociālās palīdzības piešķiršanu Savienības pilsonim, kurš uzturas dalībvalstī, un tajā nebija jāņem vērā vajadzība aizsargāt iesaistītās personas vai izaicinājumi saistībā ar pārmērīgu slogu šīs valsts finanšu sistēmai, kas varēja būt pamatā šādu pabalstu piešķiršanai personām ar humānu apsvērumu dēļ izsniegtu

[55] Šajā ziņā skat. spriedumu *Jobcenter Krefeld* (62. punkts). Attiecībā uz Apvienotās Karalistes lēmumu neradīt jaunas tiesības uz pabalstiem personām, kurām ir pagaidu rezidenta statuss, šī dalībvalsts rakstveida apsvērumos izklāstīja, ka tas atbilst tās konsekventajai publiski paustajai nostājai, kas publicēta 2017. gada jūnijā dokumentā *Safeguarding the Position of EU Citizens Living in the UK and UK Nationals Living in the EU* ("Savienības pilsoņu, kuri dzīvo Apvienotajā Karalistē, un Apvienotās Karalistes pilsoņu, kuri dzīvo Savienībā, statusa saglabāšana", precīzāk skat. 41. punktu).

[56] Skat. O'Brien, C., "Between the deviland the deep blue sea: vulnerable EU citizens cast adrift in the UK post-Brexit", *Common Market Law Review*, 58. sēj., Kluwer Law International, Alfena, 2021, 431.–470. lpp., it īpaši 456. un 457. lpp. Papildus Apvienotās Karalistes izvēlei radīt Savienības pilsoņiem beznosacījumu uzturēšanās tiesības saistībā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no Savienības, proti, nenostiprināto statusu, tā vietā, lai uzturēšanās tiesības būtu atkarīgas tikai no Direktīvas 2004/38 nosacījumiem, vai arī radīt tikai deklaratīvu statusu (kas nerada tiesības) 2019. gadā šīs tiesības uz īpašu uzturēšanos tika izslēgtas no sociālās palīdzības pabalstu saņemšanas, ja vien pilsoņi nepierāda, ka uz tiem attiecas Direktīvas 2004/38 nosacījumi saskaņā ar 2016. gada Noteikumiem par vispārējo kredītu. Šī pati autore uzskata, ka šī Apvienotās Karalistes izvēle tika izdarīta, ņemot vērā, ka iestādēm būtu pārāk liels administratīvais slogs pakārtot Savienības pilsoņu uzturēšanās tiesības pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās Direktīvas 2004/38 7. panta kritērijiem.

[57] Spriedums *Ziolkowski* un *Szeja* (49. punkts).

[58] Spriedums *Ziolkowski* un *Szeja* (50. punkts).

[59] Skat. šā sprieduma 51. punktu. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka uzturēšanās saskaņā ar tiesībām, kas atbilst dalībvalsts tiesībām, bet neatbilst Savienības tiesībās paredzētajiem nosacījumiem, nevar tikt uzskatīta par likumīgu uzturēšanos Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punkta izpratnē, lai iegūtu pastāvīgas uzturēšanās tiesības. Skat. arī spriedumu, 2018. gada 2. maijs, K. un H. F. (Uzturēšanās tiesības un apsūdzības kara noziegumos) (C-331/16 un C-366/16, EU:C:2018:296, 74. punkts).

uzturēšanās atļauju, kādas bija izsniegtas šajā lietā[60]. Otrkārt, Tiesai nebija jāinterpretē Direktīvas 2004/38 24. pants un jāvērtē iespējamā atšķirīgā attieksme pret Savienības pilsoni, kurš uzturas dalībvalstī, un šīs dalībvalsts valstspiederīgajiem.

71. Tādējādi man šķiet, ka secinājumi, pie kuriem Tiesa nonāca spriedumā *Ziolkowski* un *Szeja*, interpretējot Direktīvas 2004/38 37. pantu attiecībā uz pastāvīgās uzturēšanās tiesībām, kas paredzētas šīs direktīvas 16. pantā, nav lietderīgi transponējami vienlīdzīgas attieksmes pret Savienības pilsoņiem jomā attiecībā uz sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanas nosacījumiem.

72. Šajā ziņā, manuprāt, ir jāuzsver, pirmām kārtām, ka pretēji Direktīvas 2004/38 16. pantam, ar kuru ir radītas pastāvīgas uzturēšanās tiesības, šīs direktīvas 24. pantā tiek tikai konkretizēts Savienības pilsoņu uzturēšanās tiesību jomā LESD 18. pantā noteiktais Savienības pilsoņu nediskriminācijas princips. Līdz ar to nevar būt situācijas, kurās Savienības pilsonis varētu likumīgi un pamatoti uzturēties citas dalībvalsts teritorijā, bet viņam nebūtu ar viņa statusu saistīto tiesību uz nediskrimināciju, ievērojot šajā 24. pantā paredzētos nosacījumus.

73. Otrām kārtām, šāds risinājums man šķiet atbilstošs Direktīvas 2004/38 37. panta mērķim. Dalībvalstu iespējai pieņemt noteikumus, kas ir labvēlīgāki nekā tie, kuri paredzēti šajā direktīvā uzturēšanās tiesību jomā, jēga ir tikai tad, ja tā tiek īstenota, lai pielāgotos īpašiem apstākļiem.

74. Līdz ar to uzskatu, ka Tiesas veiktā jēdziena "likumīga uzturēšanās" interpretācija būtu jāpielāgo, ja runa ir par to, lai nodrošinātu, ka tiek ievērots vienlīdzīgas attieksmes princips attiecībā pret Savienības pilsoņiem sociālās palīdzības jomā Direktīvas 2004/38 24. pantā stingri noteiktajos ietvaros.

2. Jēdziena "likumīga uzturēšanās" interpretācija

75. Pirmkārt, uzskatu, ka, vien konstatējot, ka persona, kura likumīgi uzturas citā dalībvalstī, ir Savienības pilsonis[61], būtu jāuzskata, ka jēdziens "likumīga uzturēšanās" ietver jēdzienu "likumīgas uzturēšanās tiesības"[62], *a fortiori* tad, kad šīs dalībvalsts tiesības šī Savienības pilsoņa statusa dēļ veicina ekonomiski neaktīvu pilsoņu palikšanu tās teritorijā, neparedzot nosacījumus attiecībā uz līdzekļiem vai sociālo apdrošināšanu.

76. Otrkārt, šāda interpretācija, kuras rezultātā netiek paplašināta Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta piemērošanas joma, atbilst prasībai to interpretēt šauri un atbilstoši LESD normām, tostarp normām par Savienības pilsonību un darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, kāda tā ir atgādināta spriedumā *Jobcenter Krefeld*[63].

[60] Spriedums *Ziolkowski* un *Szeja* (18. un 19. punkts).

[61] Šajā ziņā atgādināšu – sprieduma *Grzelczyk* 31. punktā Tiesa nosprieda, ka "Savienības pilsoņa statuss ir paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss, kas tiem dalībvalstu pilsoņiem, kuri ir vienādā situācijā, – neatkarīgi no viņu pilsonības un ar šajā ziņā īpaši paredzētiem izņēmumiem – ļauj saņemt tiesiskā ziņā vienādu attieksmi". Skat. arī spriedumu, 2002. gada 17. septembris, *Baumbast* un R (C-413/99, EU:C:2002:493, 83. punkts).

[62] Precizēšu, ka jēdzienu "likumīgas uzturēšanās tiesības" esmu ņēmis no sprieduma Komisija/Apvienotā Karaliste, kas dažos gadījumos tiek izmantots, pamatojoties uz tiesību normām, ar kurām ir transponēts Direktīvas 2004/38 7. pants, bet arī – lai vispārīgāk izteiktu nosacījumu par uzturēšanās likumību (skat. 72., 80. un 81. punktu). Verschueren, H., "The right to reside and to social benefits for economically inactive EU migrants: how to balance freedom of movement and solidarity?", *La libre circulation sous pression*; *Régulation et dérégulation des mobilités dans l'Union européenne*, Damay, L. u.c. (vad.), Bruylant, Brisele, 2018, 33.–51. lpp., it īpaši 45. lpp., no tā, ka tiek lietots jēdziens "likumīga uzturēšanās", tomēr neatsaucoties uz Direktīvu 2004/38, secina, ka šādas uzturēšanās pamatā varētu būt cita Savienības tiesību norma, un tas ir apstiprināts spriedumā *Jobcenter Krefeld*, kā arī valsts tiesību norma, kas ir ar labvēlīgākiem nosacījumiem, kā it īpaši tas ir spriedumā *Trojani*.

[63] Skat. šī sprieduma 60. punktu.

77. Šajā ziņā tā ir balstīta uz nepieciešamību, kas tiek konstatēta spriedumā *Jobcenter Krefeld*[64], nošķirt konkrētas situācijas no iepriekšējām lietām, kurās tika pasludināti spriedumi *Alimanovic* un *García-Nieto* u.c. saistībā ar izņēmumiem, kas tieši paredzēti šajā 24. panta 2. punktā[65], kā arī spriedums *Dano*[66].

78. Treškārt, šāda Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punkta interpretācija, kas garantē, ka "pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņēmējā dalībvalstī", ir vienlīdzīga attieksme, atbilst arī šīs direktīvas mērķim. Lai gan īpaša uzmanība acīmredzami ir jāpievērš dalībvalstu brīvībai piemērot labvēlīgākus noteikumus par labu Savienības pilsoņiem, kuri ir izmantojuši savas tiesības brīvi pārvietoties un vairāk par trim mēnešiem uzturēties dalībvalstī, kuras valstspiederīgie tie nav, tomēr šādu noteikumu rezultātā nedrīkst ierobežot LESD 18. pantā garantēto aizsardzību, attiecībā uz ko šis 24. panta 1. punkts ir tikai specifiska izpausme.

79. Šajā ziņā Tiesa ir vairākkārt nospriedusi, ka dalībvalstīm atzīto rīcības brīvību tās nedrīkst izmantot tā, ka tas varētu apdraudēt Direktīvas 2004/38 mērķi, kas it īpaši ir atvieglot un pastiprināt Savienības pilsoņu pamattiesību brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā īstenošanu un to lietderīgo iedarbību[67].

80. Ceturtkārt, šāda interpretācija nav pretrunā Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktā izvirzītajam Savienības likumdevēja mērķim, kas izriet no šīs direktīvas 10. apsvēruma. Šajā gadījumā var pamatoti uzskatīt, ka šī dalībvalsts ir novērtējusi Apvienotās Karalistes sociālās palīdzības sistēmas finansiālā līdzsvara apdraudējuma risku, ko radītu ekonomiski neaktīvas personas, kuru iztikas vajadzības būtu jānodrošina, pirms radīt tiesības uz piecu gadu uzturēšanos, neparedzot nosacījumus par pietiekamiem līdzekļiem, un ka šo uzturēšanās tiesību pagaidu raksturs katrā ziņā ir ņemts vērā.

81. Piektkārt, šo interpretāciju apstiprina konstatējums, ka, piešķirot Savienības pilsonim uzturēšanās tiesības ar labvēlīgākiem nosacījumiem nekā tie, kas ir paredzēti Direktīvā 2004/38, dalībvalsts īsteno Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. Šajā ziņā uzskatu, ka Tiesas nolēmuma tvērums spriedumā *Dano* par iespēju atsaukties uz Hartas 1. un 20. pantu ir ierobežots, jo tas attiecas uz īpašu naudas pabalstu, kuri nav balstīti uz iemaksām, piešķiršanas nosacījumiem tādu personu situācijā, kurām nav likumīgu uzturēšanās tiesību[68].

[64] Skat. šī sprieduma 67., 68. un 87. punktu.

[65] Šī sprieduma 67. un 87. punktā ir atgādināts, ka šīs lietas attiecas uz pilsoņiem, kuriem attiecīgi bija uzturēšanās tiesības, pamatojoties tikai uz Direktīvas 2004/38 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu darba meklēšanai, vai arī uzturēšanās tiesības uz laiku, kas nepārsniedz trīs mēnešus, saskaņā ar minētās direktīvas 6. panta 1. punktu.

[66] Minētā sprieduma 68. punktā ir precizēts, ka šī lieta attiecas uz ekonomiski neaktīviem dalībvalsts pilsoņiem, kuri savu pārvietošanās brīvību ir izmantojuši tikai ar mērķi saņemt sociālo palīdzību no citas dalībvalsts un kuriem uzņēmējā dalībvalstī nebija nekādu uzturēšanās tiesību saskaņā ar Direktīvu 2004/38 vai kādu citu Savienības tiesību normu.

[67] Skat. spriedumu *Brey* (71. punkts un tajā minētā judikatūra). Attiecībā uz sekām aizsardzības pret izraidīšanu jomā, kas būtu jāņem vērā, skat. arī spriedumus *Grzelczyk* (43. punkts) un *Trojani* (45. punkts), kā arī *Rondu, J.* analīzi, minēta iepriekš, it īpaši 714. lpp., 902. punkts, kurā ir atsauce uz spriedumu, 2016. gada 13. septembris, CS (C-304/14, EU:C:2016:674, 42. punkts). It īpaši skat. 717. lpp., 907. punktu, 157. un 158. zemsvītras piezīmi.

[68] Skat. spriedumu *Dano* (87., 90. un 91. punkts). Tiesa ir nospriedusi, ka, tā kā īpašu naudas pabalstu, kas nav balstīti uz iemaksām, piešķiršanas nosacījumi neizriet ne no Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 883/2004 (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2004, L 166, 1. lpp.), ne no Direktīvas 2004/38 vai citiem atvasinātajiem Savienības tiesību aktiem, dalībvalstu kompetencē ir noteikt to piešķiršanas nosacījumus un apjomu un ka līdz ar to tās neīsteno Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē un tā nav piemērojama.

82. Visi šie argumenti man liek apgalvot, ka Savienības pilsonis attiecībā uz piekļuvi sociālajai palīdzībai ir tiesīgs saņemt vienlīdzīgu attieksmi ar uzņēmējas dalībvalsts valstspiederīgajiem, kā tā ir precizēta Direktīvas 2004/38 24. pantā, ja viņa tiesības uzturēties šīs valsts teritorijā izriet no pasākuma, ko tā veikusi, ievērojot šīs direktīvas 37. pantā paredzētos nosacījumus.

83. Tagad ir jāpārbauda, kādos apstākļos var garantēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu.

3. Direktīvas 2004/38 24. pantā precizētā vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošana

84. Vienlīdzīgas attieksmes princips, kas precizēts Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punktā ar tā 2. punktā minētajām atkāpēm, manuprāt, varētu, turpinot spriedumā *Jobcenter Krefeld* Tiesas nolemto [69], likt interpretēt šo 24. pantu tādējādi, ka tas principā nepieļauj tādu dalībvalsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru citu dalībvalstu valstspiederīgajiem, kuri uzturas tās teritorijā, tiek liegtas tiesības saņemt sociālās palīdzības pabalstus, ko saņem šīs uzņēmējas valsts valstspiederīgie, ja viņiem ir uzturēšanās tiesības, ko šī valsts ir piešķīrusi atbilstoši šīs direktīvas 37. pantā piedāvātajai iespējai.

85. Konkrēti, kā tas ir apstiprināts Tiesas judikatūrā, šādu tiesību izmantošanas sekas būtu tādas, ka bez ierobežojumiem tiek piešķirta piekļuve sociālās palīdzības pabalstiem, ko saņem uzņēmējas dalībvalsts valstspiederīgie, kā tas ir attiecībā uz visiem Savienības pilsoņiem, kuru uzturēšanās tiesības izriet it īpaši no Direktīvas 2004/38 7. panta [70].

86. Tomēr man šķiet, ka šāda automātiskuma atzīšana pārsniedz līdzsvaru, ko Savienības likumdevējs ir vēlējies sasniegt ar Direktīvu 2004/38 un kas ir skaidri pausts tās 24. panta 2. punktā, it īpaši tad, kā tas ir šajā gadījumā, ja Savienības pilsonim ir piešķirtas uzturēšanās tiesības bez nosacījuma par pietiekamiem līdzekļiem vai sociālo apdrošināšanu. Citiem vārdiem sakot, kā Komisija to uzsvēra mutvārdos, tas, ka nav nosacījumu uzturēšanās tiesību piešķiršanai, nedrīkst uzlikt dalībvalstīm pienākumu neveikt nekādu pārbaudi attiecībā uz tiesībām uz sociālā nodrošinājuma pabalstiem.

87. Turklāt norādīšu, ka tad, kad Tiesa ir lēmusi par valsts tiesiskā regulējuma, ar kuru ir atteikta sociālās palīdzības pabalstu piešķiršana ekonomiski neaktīviem pilsoņiem, atbilstību Savienības tiesībām, tā ir interpretējusi Direktīvas 2004/38 24. pantu tādējādi, ka tas nepieļauj to *izslēgšanu jebkuros apstākļos un automātiski* [71].

88. Līdz ar to man šķiet, ka Savienības pilsoņus, kuriem ir piešķirtas uzturēšanās tiesības bez nosacījuma par pietiekamiem līdzekļiem, var iedalīt tajos, kuri ir ekonomiski neaktīvi, un pārējos. Turklāt šajā gadījumā Tiesai sniegtā informācija par to individuālo situāciju dažādību, kurās var iesniegt pieteikumus par vispārējā kredīta piešķiršanu, apstiprina nepieciešamību izslēgt jebkādu sistemātisku sociālās palīdzības atteikumu mehānismu [72].

89. Tādēļ uzskatu, ka gadījumā, ja uzturēšanās tiesības tiek piešķirtas ar labvēlīgākiem nosacījumiem nekā tie, kas ir paredzēti Direktīvā 2004/38, tā ir jāinterpretē tādējādi, ka uzņēmējai dalībvalstij ir ļauts noteikt likumīgus ierobežojumus sociālā nodrošinājuma pabalstu

[69] Skat. šī sprieduma 65. punktu.

[70] Skat. spriedumu *Dano* (69. punkts).

[71] Skat. spriedumus *Brey* (77. un 80. punkts), kā arī *Jobcenter Krefeld* (79. punkts).

[72] Šajā ziņā skat. faktiskos apstākļus Apvienotajā Karalistē izskatāmajā lietā, par ko CG ir paziņojusi un kas aprakstīti šo secinājumu 26. zemsvītras piezīmē.

piešķiršanai[73], lai "personām, kas īsteno savas uzturēšanās tiesības, [..] nebūtu jākļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai" šīs direktīvas 10. apsvēruma izpratnē.

90. Tātad ir jāatzīst, ka Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punktā nostiprinātajam vienlīdzīgas attieksmes principam nebūtu pretrunā tas, ka attiecībā uz Savienības pilsoņiem, kuri uzturas saskaņā ar valsts uzturēšanās tiesībām, var būt atšķirīga attieksme pret tiem, kuri ir ekonomiski neaktīvi, un pārējiem, ja šī atšķirība nav balstīta uz pilsonību. Proti, vienlīdzīgas attieksmes princips, kā tas ir noteikts LESD 18. pantā un atgādināts Direktīvas 2004/38 24. pantā, nozīmē, ka atšķirīgā attieksme nevar būt balstīta tikai uz pilsonību, tomēr tā mērķis nav aizliegt to pamatot ar tādiem objektīviem kritērijiem kā šajā gadījumā Savienības pilsoņa ekonomiskā aktivitāte.

91. Tomēr ir jāpārbauda, vai šī atšķirīgā attieksme, jo tā ir balstīta tikai uz pilsoņa ekonomisko aktivitāti, galu galā neietekmē salīdzinājumā ar uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem tikai vai pārsvarā Savienības pilsoņus, kuri likumīgi uzturas tās teritorijā bez nosacījumiem par pietiekamiem līdzekļiem. Šādā gadījumā šī atšķirīgā attieksme tiktu kvalificēta kā netieša diskriminācija pilsonības dēļ[74].

92. Šajā gadījumā attiecībā uz nosacījumiem, kas paredzēti 2019. gada Noteikumu par sociālo nodrošinājumu 9. pantā vispārējā kredīta saņemšanai[75], konstatēju, ka noteiktos apstākļos Savienības pilsoņi, kuri ir ekonomiski aktīvi, nevar atsaukties uz savu nenostiprināto statusu, lai iegūtu vispārējo kredītu, un ka dažiem Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, lai saņemtu šo pabalstu, ir jāpierāda sava dzīvesvieta šī 9. panta izpratnē[76]. Atšķirīgu attieksmi tieši pilsonības dēļ, manuprāt, var tātad noraidīt. Tomēr, ņemot vērā pašu izvēlētā kritērija raksturu, tiesiskais regulējums, manuprāt, vairāk ietekmē citu dalībvalstu valstspiederīgos nekā attiecīgās valsts valstspiederīgos un līdz ar to ir risks radīt nelabvēlīgāku situāciju īpaši pirmajiem. Tādējādi, manuprāt, šis tiesiskais regulējums rada netiešu diskrimināciju pilsonības dēļ[77]. Tomēr šo secinājumu var izdarīt tikai pēc padziļinātas valsts tiesiskā regulējuma pārbaudes, ko var veikt vienīgi iesniedzējtiesa.

93. Ja būtu jāsecina, ka pastāv netieša diskriminācija, atgādināšu, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, lai šāda netieša diskriminācija būtu pamatota, tai ir jābūt piemērotai, lai nodrošinātu leģitīmā mērķa sasniegšanu, un tā nedrīkst pārsniegt to, kas nepieciešams šā mērķa sasniegšanai[78].

94. Attiecībā uz pamatojumu, kurš izriet no mērķa aizsargāties no riska radīt pārmērīgu slogu valsts finansēm, kas dalībvalstīm ir jāiegulda, uzsvēršu tikai, ka saskaņā ar judikatūru, lai gan šāds pamatojums principā ir pieļaujams[79], dalībvalstis nav atbrīvotas no pienākuma pamatot savus apgalvojumus[80].

[73] Skat. spriedumu *Brey* (72. un 77. punkts).

[74] Skat. it īpaši spriedumu, 2010. gada 13. aprīlis, *Bressol* u.c. (C-73/08, EU:C:2010:181, 41. punkts).

[75] Skat. šo secinājumu 27. punktu.

[76] Šo nosacījumu nevar izpildīt daži Apvienotās Karalistes valstspiederīgie, kuri, piemēram, ir uzturējušies ārvalstīs. Attiecībā uz valsts tiesisko regulējumu, kurā šāds gadījums nav paredzēts, skat. spriedumu, 1999. gada 4. maijs, *Sürül* (C-262/96, EU:C:1999:228, 102. un 104. punkts).

[77] Pēc analoģijas skat. spriedumu Komisija/Apvienotā Karaliste (78. punkts un tajā minētā judikatūra).

[78] Skat. spriedumu Komisija/Apvienotā Karaliste (79. punkts un tajā minētā judikatūra).

[79] Skat. spriedumu Komisija/Apvienotā Karaliste (80. punkts).

[80] Skat. spriedumu *Brey* (78. punkts).

95. Šajā gadījumā Apvienotā Karaliste ir izvēlējusies atsevišķiem Savienības pilsoņiem liegt piekļuvi sociālā nodrošinājuma pabalstiem tikai šajā valstī viņiem piešķirto uzturēšanās tiesību rakstura dēļ, proti, nenostiprinātā statusa dēļ.

96. Ir tiesa, uz dalībvalstu brīvību noteikt nosacījumus sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanai un to noteikumus, kāda ir paredzēta no iemaksām neatkarīgu sociālā nodrošinājuma pabalstu jomā, kas nav saskaņota, var atsaukties [81].

97. Tomēr sociālās palīdzības pabalstu piekļuves atteikumu sistemātiskais raksturs, neņemot vērā prasītāju individuālās situācijas [82], kas turklāt netika izvērtētas, piešķirot nenostiprināto statusu, jo netiek prasīta viņu finansiālā autonomija, man nešķiet samērīgs ar izvirzīto mērķi.

98. Šādos apstākļos uzskatu, ka Tiesas atbildē par uzturēšanās likumības seku pārbaudi attiecībā uz Direktīvas 2004/38 24. pantu būtu jāietver norādes uz dažādiem apstākļiem, ko varētu ņemt vērā, lai tiktu ievērota samērīguma prasība, tāpat kā tā bija nolēmusi spriedumā *Brey* [83].

4. Lēmumu sociālā nodrošinājuma jomā individualizēšana

99. Tāpat kā CG, uzskatu, ka viņas situācija pierāda ierobežojumus, ja neveic individuālu pārbaudi pirms lēmuma izslēgt vai neizslēgt Savienības pilsoni no sociālās palīdzības pabalstu saņemšanas. Lai gan varētu minēt vairākus aspektus, kas ir kopīgi ar spriedumā *Dano* atgādinātajiem faktiskajiem apstākļiem, tomēr pamatlietas apstākļiem ir raksturīgas iezīmes, kuras it īpaši tika uzsvērtas tiesas sēdē un kuras pamato Tiesas judikatūras attīstību neatkarīgi no risinājuma attiecībā uz jēdzienu "likumīga uzturēšanās" [84]. Proti, šīs iezīmes iesaista citas pamattiesības, par kurām es tālāk detalizēti izklāstīšu savu nostāju.

100. Manuprāt, ir svarīgi, lai uzņēmējas dalībvalsts kompetentās iestādes, izskatot ekonomiski neaktīva Savienības pilsoņa pieteikumu, varētu ņemt vērā – papildus tam, ka minētās iestādes tam ir piešķīrušas uzturēšanās tiesības bez viņa finansiālās autonomijas pārbaudes, – viņa ģimenes situāciju saistībā ar viņa pārvietošanās apstākļiem un uzturēšanās ilgumu šīs dalībvalsts teritorijā, jo tas parāda noteiktu integrācijas pakāpi [85], kā arī laikposmu, kurā pieprasīto pabalstu tam varētu sniegt, it īpaši, ja grūtības, ar ko sastopas uzturēšanās tiesību saņēmējs, ir pārejošas [86].

[81] Skat. spriedumu Komisija/Apvienotā Karaliste (65. punkts un tajā minētā judikatūra).

[82] Skat. spriedumu Komisija/Apvienotā Karaliste (81. punkts). Skat. arī spriedumu *Brey* (77. punkts).

[83] Skat. šā sprieduma 78. punktu. Skat. arī spriedumu, 2002. gada 17. septembris, *Baumbast* un R (C-413/99, EU:C:2002:493, 91. un 92. punkts).

[84] Atgādināšu – no sprieduma *Dano* (81. punkts) izriet, ka Tiesa neuzskatīja par nepieciešamu uzskaitīt situācijas, kurās ir jāveic individuāla pārbaude.

[85] Šajā ziņā piekrītu Komisijas paustajam viedoklim, ka automātiska izslēgšana no sociālās palīdzības pabalstu saņemšanas ir īpaši nepiemērota gadījumos, kad uzturēšanās ir bijusi salīdzinoši ilglaicīga. Ilustrācijai skat. šo secinājumu 26. zemsvītras piezīmē atgādināto *Fratila* kundzes situāciju.

[86] Skat. spriedumu *Brey* (72. punkts un tajā minētā judikatūra).

101. Šajā gadījumā iesniedzējtiesai, kas vienīgā ir kompetenta izvērtēt faktus, ir jānosaka, it īpaši – ņemot vērā šos elementus, vai iztikas līdzekļu pabalsta piešķiršana personai tādā situācijā, kādā ir CG, var radīt pārmērīgu slogu valsts sociālās palīdzības sistēmai. Šajā ziņā precizēšu, ka, pēc CG domām, tiks veikta individuālu situāciju pārbaude saistībā ar pārsūdzībām, ko iesnieguši trešo valstu valstspiederīgie, lai konkrētos apstākļos varētu saņemt valsts līdzekļus [87].

102. Šī faktu pārbaude noteikti būs jāveic, ņemot vērā citas konkrētajai individuālajai situācijai piemērojamās pamattiesības, ja uz to attiecas Direktīvas 2004/38 piemērošanas joma [88].

5. Pienākuma paredzēt individuālu situāciju izvērtēšanu pamatojums attiecībā uz pamattiesībām

103. CG situācija, manuprāt, prasa analizēt jautājumu par piekļuves sociālās palīdzības pabalstiem ierobežošanu, ņemot vērā Tiesas nolēmumus par citām pamattiesībām, kas nav vienlīdzīgas attieksmes princips, pārsniedzot vispārīgu atgādinājumu par to, ka iztikas pabalstu mērķis ir piešķirt to saņēmējiem minimālos iztikas līdzekļus, lai dzīvotu cilvēka cienīgu dzīvi [89].

104. Šajā ziņā norādīšu, ka CG pārcēlās uz Apvienoto Karalisti, lai sekotu savam partnerim, Nīderlandes valstspiederīgajam, būdama sava pirmā bērna gaidībās un finansiāli atkarīga no viņa. Apvienotajā Karalistē viņai piedzima otrs bērns, kurš pašlaik ir viņas apgādībā [90]. No CG situācijas var secināt, ka tēvs nepiedalās bērnu uzturēšanā.

105. Manuprāt, šie konstatējumi ļauj tuvināties Tiesas pieņemtajam nolēmumam spriedumā *Chavez-Vilchez* u.c., lai gan tā priekšmets bija trešās valsts valstspiederīgo uzturēšanās tiesības dalībvalstī, kuras valstspiederīgie bija viņu bērni, un ļauj to darīt trīs iemeslu dēļ.

106. Visupirms – šīs situācijas reglamentē tiesiskais regulējums, kas *a priori* ietilpst dalībvalstu kompetencē. Turpinot – tām tomēr ir raksturīga saikne ar Savienības pilsoņa pārvietošanās un uzturēšanās brīvību [91].

107. Visbeidzot – Tiesai iesniegtais lūgums interpretēt LESD 20. pantu bija pamatots ar to, ka nebija izslēgts, ka vecāks, kurš arī ir šīs pašas uzņēmējas dalībvalsts pilsonis, var ikdienā un faktiski rūpēties par savu bērnu [92].

87 CG pārstāvis uzskata, ka runa ir par trešās valsts valstspiederīgajiem, kuru uzturēšanās tiesības bija pakļautas 1971. gada Imigrācijas likuma 3. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii) punktā paredzētajam nosacījumam par to, ka netiks izmantoti valsts līdzekļi, un kuri lūdz to nepiemērot, ja, viņuprāt, nesaņemot valsts līdzekļus, pastāv nenovēršams ārkārtējas nabadzības risks. Rakstveida apsvērumos ir norādītas divas šādas atsauces: *Family life (as a partner or parent), private life and exceptional circumstances*, Iekšlietu ministrija (13.0. versija, 2021. gada 1. februāris), 88. lpp., un *Immigration rules, Appendix FM: family members*, GEN.1.11A. attiecībā uz tiesisko regulējumu imigrācijas jomā Apvienotajā Karalistē.

88 Skat. šo secinājumu 81. punktu.

89 Skat. spriedumu *Jobcenter Krefeld* (57. punkts). Šajā ziņā papildus Hartas 1. pantam ir jāpievērš īpaša uzmanība tās 34. panta 2. punktam, jo tajā ir noteikta saikne starp brīvas pārvietošanās un vienlīdzīgas attieksmes sociālās palīdzības jomā principiem un tas ir balstīts tostarp uz Turīnā 1961. gada 18. oktobrī parakstītās Eiropas Sociālās hartas 13. pantu, kuru Apvienotā Karaliste ir akceptējusi. Tādējādi neizslēdzu, ka šai tiesību normai var būt lietderīga iedarbība kā valsts pasākumu, ar kuriem tā tiek īstenota, tiesiskuma kontroles elementam vai *a minima*, lai ierobežotu valsts tiesas rīcības brīvību attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi. Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 24. aprīlis, *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 80. un 92. punkts).

90 Rakstveida apsvērumos CG precizēja, ka bērniem ir Nīderlandes pilsonība. CG ģimenes situācija ir līdzīga tostarp *Chavez-Vilchez* situācijai, kas ir aprakstīta 2017. gada 10. maija spriedumā *Chavez-Vilchez* u.c. (C-133/15, turpmāk tekstā – "spriedums *Chavez-Vilchez* u.c."EU:C:2017:354, 21. un 22. punkts).

91 Skat. spriedumu *Chavez-Vilchez* u.c. (64. punkts).

92 Skat. spriedumu *Chavez-Vilchez* u.c. (59. punkts).

108. Šajā gadījumā Tiesa atgādināja, ka atkarības saikne starp nepilngadīgu Savienības pilsoni un trešās valsts valstspiederīgo, kura uzturēšanās tiesības tikušas noraidītas, var apdraudēt Savienības pilsonības lietderīgo iedarbību, jo šī atkarība var radīt situāciju, kurā Savienības pilsonim šāda lēmuma par atteikumu dēļ faktiski būtu ne tikai jāpamet tās dalībvalsts teritorija, kuras pilsonis viņš ir, bet arī Savienība kopumā [93]. Tiesa precizēja – lai novērtētu, kāds ir risks, ka attiecīgajam bērnam – Savienības pilsonim – varētu nākties pamest Savienības teritoriju un tādējādi tam būtu liegts efektīvi izmantot būtiskās tiesības, kuras tam piešķirtas ar LESD 20. pantu, ja viņa vecākam, kas ir trešās valsts valstspiederīgais, tiktu atteiktas uzturēšanās tiesības attiecīgajā dalībvalstī, lai gan tas uzņemas faktisko bērna aizgādību, kompetentajām iestādēm ir jāņem vērā tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību, kas noteiktas Hartas 7. pantā, un šis pants ir jāskata kopsakarā ar pienākumu ņemt vērā bērna interešu prioritāti, kas atzīts šīs Hartas 24. panta 2. punktā [94]. Tiesa uzskatīja, ka starp vecāku, kas ir trešās valsts valstspiederīgais, un bērnu pastāvošas atkarības saiknes vērtējumam saskaņā ar attiecīgā bērna interešu prioritāti ir jābūt balstītam uz visu lietas apstākļu ņemšanu vērā, īpaši bērna vecumu, viņa fizisko un emocionālo attīstību, viņa emocionālo attiecību līmeni gan ar vecāku, kas ir Savienības pilsonis, gan ar vecāku, kas ir trešās valsts valstspiederīgais, kā arī risku, ka viņa nošķiršana no pēdējā minētā vecāka varētu ietekmēt šī bērna emocionālo līdzsvaru [95].

109. Līdz ar to man šķiet, ka šo principu piemērošanu *a fortiori* var transponēt sociālās palīdzības pabalstu jomā īpaši tad, ja to mērķis ir nodrošināt normālu ģimenes dzīvi Savienības pilsoņiem. Tādējādi ir jāļauj vientuļam un trūcīgam vecākam izpildīt savus pienākumus attiecībā uz saviem mazgadīgajiem bērniem gan viņu veselības un drošības labad, gan attiecībās ar otru vecāku, kas ir Savienības pilsonis. Manuprāt, šie principi nepārprotami pamato to, ka tāda Savienības pilsoņa situācija, kurš lūdz piešķirt sociālās palīdzības pabalstus un likumīgi uzturas uzņēmējā dalībvalstī, tiek izvērtēta individuāli.

110. Visu šo iemeslu dēļ uzskatu, ka, neparedzot to, ka kompetentajām iestādēm jāizvērtē visi individuālie apstākļi, kas raksturo attiecīgās personas trūcīgumu, un tās pieteikuma atteikuma sekas, ņemot vērā – atkarībā no attiecīgās personas situācijas – tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību un bērna interešu prioritāti, valsts tiesiskais regulējums pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai saglabātu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas līdzsvaru.

V. Secinājumi

111. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Appeal Tribunal for Northern Ireland* (Ziemeļīrijas apelācijas tiesa, Apvienotā Karaliste) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/38 (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 24. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru ekonomiski neaktīvs citas dalībvalsts valstspiederīgais ar uzturēšanās tiesībām, kas saskaņā ar valsts tiesību normu ir piešķirtas bez nosacījuma par pietiekamiem līdzekļiem, nevar saņemt sociālos palīdzības pabalstus, tikai pamatojoties uz tā uzturēšanās tiesību raksturu, ir uzskatāms par netiešu

[93] Skat. spriedumu *Chavez-Vilchez* u.c. (69. punkts un tajā minētā judikatūra).

[94] Skat. spriedumu *Chavez-Vilchez* u.c. (70. punkts).

[95] Skat. spriedumu *Chavez-Vilchez* u.c. (71. punkts).

diskrimināciju pilsonības dēļ un par tādu, kurš pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai saglabātu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas līdzsvaru, ja atteikums piešķirt šos pabalstus papildus vai galvenokārt ietekmē tikai citu dalībvalstu, nevis uzņēmējas dalībvalsts valstspiederīgos – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai –, ja šajā tiesiskajā regulējumā netiek paredzēts pārbaudīt attiecīgās personas situāciju raksturojošos individuālos apstākļus un ņemt vērā tostarp tās trūcīgumu, tiesības uz ģimenes dzīvi, kā arī tās bērna interešu prioritāti.